Sivistysvaliokunnalle 24.4.2025

Asia: Valtioneuvoston selvitys: Valtioneuvoston selonteko teollisuuspolitiikasta

Viite: VNS 1/2025 vp

Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI:n lausunto Valtioneuvoston selvityksestä teollisuuspolitiikasta

Unifi kiittää mahdollisuudesta lausua Valtioneuvoston selonteosta teollisuuspolitiikasta.

Unifi yhtyy selonteon havaintoon, että teollisuus- ja TKI-politiikka (tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiopolitiikka) ovat monin tavoin lomittuneet keskenään ja pitää oikeansuuntaisena tavoitetta saada nämä politiikkalohkot toimimaan aiempaa paremmin toisiaan tukevalla tavalla. TKI-politiikan ja teollisuuspolitiikan jaettu tavoite on saada yhä useampi yritys panostamaan osaamispohjaiseen kasvuun, tutkimukseen ja kehittämiseen sekä tukea kehitettyjen uusien ratkaisujen hyödyntämistä ja viemistä markkinoille.

Selonteossa teollisuuspolitiikan avainkysymyksiksi on tunnistettu investointien saaminen Suomeen, vakiintuneiden teollisuudenalojen uudistaminen, uusien kasvualojen vahvistaminen sekä osaajien saatavuuden varmistaminen. Näissä kaikissa osaamisella, koulutuksella ja tutkimuksella on keskeinen rooli.

Unifi korostaa lausunnossaan yliopistojen merkitystä teollisuuden uudistumisen taustalla osaajien kouluttajina ja uuden tiedon ja innovaatioiden luojina. Korkeakoulukentällä 97% patenteista ja keksintöilmoituksista tulee yliopistoista ja 3% ammattikorkeakouluista.

Selvityksessä todetaan tarve vaikuttaa ennakoivasti EU:n teollisuus- ja kilpailukykypolitiikkaan. Unifi pitää huomioita tärkeänä ja toivoo, että kansallista valmistelua edistetään avoimesti keskustellen ministeriöiden ja sidosryhmien edustajien kesken.

Osaajien saatavuuden varmistaminen

Suomen teollisuuspolitiikan vahvuudeksi on selonteossa nähty laadukas työvoima ja korkea osaamistaso. Valitettavasti Suomi on koulutustasovertailussa pitkällä takamatkalla verrokkimaihin nähden. Myös kansalliseksi tavoitteeksi asetettu 50 % korkeakoulutusaste on vielä kaukana. Selonteossa todetaankin, että suomalaiset vientiyritykset työllistävät matalammin koulutettua henkilöstöä kuin pohjoismaiset verrokkinsa, mikä vaikuttaa tuottavuuden kehitykseen. Osaajien saatavuuden varmistaminen on edellytys myös korkeaa arvonlisää tuottavien investointien saamiselle Suomeen. **Unifi on ehdottanut parlamentaarista yli hallituskausien ulottuvaa suunnitelmaa koulutustason nostoon.**

Unifi pitää tärkeänä, että selvityksessä puhutaan sekä koulutuksen laadusta että asteesta. Määrää ei voi nostaa loputtomasti ilman, että laatu kärsii. Yliopistojen reaalinen rahoitus on huomattavasti

matalammalla tasolla kuin 10 vuotta sitten ja opiskelijamäärään suhteutettuna rahoitus on 20-30% alempana kuin Ruotsissa, Tanskassa tai Norjassa. **Yliopistot ovat jo tehostaneet toimintaansa merkittävästi. Koulutusmäärien lisääminen laadusta kiinni pitäen vaatii pitkäjänteistä ja ennakoivaa lisärahoitusta.**

Unifi pitää hyvänä, että selonteossa on huomioitu sekä kansainväliset rekrytoinnit että Suomessa jo asuvien henkilöiden työllistymisen edistäminen, missä koulutus on avainasemassa. Unifi muistuttaa myös, että koulutusviennin arvoa selvittäneen tutkimuksen mukaan kansainvälisten opiskelijoiden potentiaalia on vielä hyödyntämättä, vaikka nettovaikutus Suomen talouteen on positiivinen jo nyt. Taloushyödyt kasvavat sitä mukaa, mitä useampi jää valmistumisen jälkeen Suomeen töihin.

Tohtorikoulutus

Tutkijakoulutuksella on keskeinen tehtävä uuden tiedon ja innovaatioiden sekä tutkittuun tietoon pohjaavan yhteiskunnan rakentajana kaikilla sektoreilla ja aloilla. Osaajien puute voi muodostua pullonkaulaksi TKI-toiminnalle. Finnish Startup Community ja Parlamentaarinen TKI-työryhmä ovat arvioineet, että vuosittain tarvittaisiin vähintään 2000 uutta tohtoria kattamaan osaajatarvetta. Tohtorikoulutus antaa valmiudet työskentelyyn työelämän eri sektorilla ja yli 2/3 tohtoreista työskentelee muualla kuin yliopistoissa.

OKM:n 255 miljoonan euron määrärahalla toteutetaan vuosina 2024-27 15 tutkimusalakohtaista tohtorikoulutuksen pilottia, joissa yliopistot kouluttavat 1000 uutta tohtoria tämänhetkisen tohtorikoulutuksen päälle. Yliopistot uudistavat parhaillaan tohtorikoulutusta kokonaisuudessaan myös niillä aloilla, joihin tohtoripilotti ei kohdistu. Tavoitteena on lisätä tohtorikoulutuksen vetovoimaa ja joustavia polkuja koulutukseen, vahvistaa työelämärelevanssia ja monipuolistaa työllistymismahdollisuuksia sekä nopeuttaa valmistumista. Keskeistä on eri yhteistyötahojen ja kumppanien kanssa tehtävän yhteistyön kehittäminen. Laatu ja vaikuttavuus syntyvät yhteistyöstä.

Tohtoripilotti on erinomainen avaus tutkijakapasiteetin lisäämiseksi, mutta sen määräaikainen rahoitus loppuu vuonna 2027. **Kansallisesti tarvitaan linjauksia tohtorikoulutuksen määrän nostosta ja sen rahoittamisesta pidemmällä aikavälillä.**

Vakiintuneiden teollisuudenalojen uudistaminen ja uusien kasvualojen vahvistaminen

Selonteossa on asetettu tavoitteeksi luoda kasvua tutkimuksesta, innovaatioista ja kansainvälisistä verkostoista. Tällä vastataan mm. avainkysymykseen vakiintuneen teollisuuden uudistumisesta ja uusien kasvualojen syntymisestä. Selonteossa todetaan, että tällä hetkellä merkittävä osa Suomen suurimmista vientiyrityksistä ei ole erityisen TKI-intensiivisiä. Yritysten kiinteiden investointien arvioidaan vauhdittuvan, mutta erityisesti tarvitaan aineettomien investointien, kuten tutkimus- ja kehitystoiminnan kiihdyttämistä.

T&K-rahoituksen pitkäjänteiseen nostoon sitoutuminen on ollut tärkeä päätös tulevan kasvun aikaansaamiseksi. Business Finlandin kautta kanavoitavalla T&K-rahoituksella pitää vahvistaa yliopistojen ja yritysten T&K-yhteistyötä, ja rahoituksessa painottaa aiempaa vahvemmin uutta luovaa tutkimusta ja uusia innovaatioita. **T&K-toimijoiden tiivis yhteistyö on ollut suomalaisen tutkimuskentän vahvuus, mutta Business Finlandin rahoitus yliopistojen ja yritysten yhteistyölle ehti ennen viimeaikaisia kohdennuksia puolittua 10 vuoden aikana.** Myös EU:n

kilpailukykykompassissa korostetaan julkisesti tuotetun tutkimustiedon siirtymistä yritysten käyttöön.

Suomen kaltaiselle pienelle taloudelle yliopistoissa tehtävän **uutta luovan tieteen eturintamassa kulkevan tutkimuksen tukeminen** ja kehittäminen riittävän laajalla pohjalla on kilpailukyvyn kannalta välttämätöntä. Tästä syntyy uusia kasvualoja. T&K-lisärahoitusta tarvitaan myös yliopistojen perusrahoituksen vahvistamiseen.

Selonteossa nostetaan tiettyjä aloja keskiöön. **On kuitenkin tärkeää kehittää Suomen teollisuuspoliittista- ja TKI-poliittista linjaa kokonaisuutena.** Tutkimus- ja innovaationeuvoisto (TIN) on parhaillaan määrittelemässä kansallisen TKI-politiikan ja -toiminnan strategisia valintoja. TKI-politiikan ja teollisuuspolitiikan strategiset valintojen on tuettava toisiaan järkevällä tavalla. Erityisesti datatalous ja datainfrastruktuurit leikkaavat läpi TKI- ja teollisuuspoliittisten tavoitteiden.

Unifi pitää tärkeänä myös sitä, että tuleva EU:n T&I-puiteohjelma säilytetään sääntöpohjaltaan itsenäisenä laatuun ja kilpailuun TKI -rahoitusohjelmana ja ohjelman rahoitusta kasvatetaan. T&I-puiteohjelma on suomalaiselle tutkimukselle tärkeä rahoituslähde ja aiemmat ohjelmat ovat nostaneet suomalaisen tutkimuksen laatua. EU:n T&I-puiteohjelomalla on myös keskeinen merkitys sektorien ja valtioiden rajat ylittävän yhteistyön lisääjänä. Suomi on T&I-ohjelmissa nettosaaja ja yliopistot kotiuttavat rahoituksesta 40%

Yksityiskohtaiset kommentit politiikkatoimista

5.3 Kasvatamme arvonlisää ja tuottavuutta panostamalla aineettomaan pääomaan

Selonteossa todetaan, että Euroopan investointipankin ja EU:n kilpailukyvyn kehittämiseen tähtäävän rahoituksen käyttö voitaisiin sallia puolustusteollisuuden ja kaksikäyttötuotteiden kehitykseen. Unifi on viesteissään muistuttanut, että myös kaksikäyttö- ja puolustusinnovaatiot nousevat uutta luovasta tutkimuksesta ja yhteistyöstä. Kaksikäyttötutkimus ei saa alentaa EU:n T&I-puiteohjelmarahoituksen laatukriteereitä eikä sen tule rajoittaa tarpeettomasti tieteen ja tutkimuksen vapautta tai kansainvälistä yhteistyötä. Kaksikäyttömahdollisuudet on nähtävä pikemminkin seurauksena korkeatasoisesta tutkimuksesta kuin strategisena esivalintana tai arviointikriteerinä.

Unifi pitää hyvänä, että puolustustutkimus- ja kehittämistoimille lisätään rahoitusta sille korvamerkityssä ohjelmassa nykyisen Euroopan puolustusrahaston tai sitä vastaavan järjestelyn tapaan. Tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelman ja puolustusrahaston synergioita on tärkeä vahvistaa, mutta johtuen siviili- ja puolustustutkimuksen erilaisista tavoitteista, niille tulee olla oma erillinen osuutensa EU:n monivuotisessa rahoituskehyksessä.

5.4 Luomme kasvua tutkimuksesta, innovaatioista ja kansainvälisistä verkostoista

Tavoite lisätä yritysten panostuksia T&K-toimintaan on erittäin tärkeä. Selonteon toimenpide-esitys T&K-lisärahoituksen suuntaamisesta ”yritysrelevanttiin yhteistutkimukseen” on painottunut rahoituslain voimassaolon ensinsimmäisinä vuosina Business Finlandin rahoituksen voimakkaana kasvuna. Business Finlandin rahoituksella yritysten ja yliopistojen yhteisille tutkimushankkeille on iso

merkitys osaamisen ja tietämyksen siirtymisessä sekä yritysten tutkimuskapasiteetin vahvistamisessa.

Radikaalien ja markkinoita muuttavien innovaatioiden pohjaksi tarvitaan kuitenkin tutkimusta, joka ei kiinnity vain olemassaolevan liiketoiminnan kehittämiseen. Yliopistojen tekemä tutkimus rakentaa pohjaa luoda uusia innovaatioita ja kasvua ja tutkijakoulutus tuo työmarkkinoille T&K-toiminnan ammattilaisia lisäämään eri sektoreiden kykyä hyödyntää uutta tietoa ja tehdä innovaatioita. Suuri js yhä kasvava osa tohtoreista työskentee yrityksissä tai yrittäjinä.

5.6 Panostamme logistiikkaan, infrastruktuuriin ja teollisiin keskittymiin

Osana infrastruktuurien kehittämistä selonteko asettaa tavoitteeksi kehittää digitaalista infrastruktuuria ja huolehtia riittävästä palvelin-, laskenta- ja tiedonsiirtokapasiteetista. Suomen kaltaisessa pienessä maassa, kapasiteetti palvelee parhaimmillaan niin akateemista tutkimusta, yritysten T&K -toimintaa, kuin yrityksen liiketoimintaakin. Datan laatu, sääntely ja saatavuus, löydettävyys ja jatkuvuus ovat keskeisiä kilpailutekijöitä, ja tämä tulee huomioida infrastruktuurien kehittämisessä alusta saakka kansallisella- ja EU-tasolla. Datavetoisuus vaatii myös dataosaajia.

5.7 Varmistamme osaavan työvoiman saatavuuden

Selonteko asettaa tavoitteeksi parantaa koulutuksen laatua ja nostaa koulutustasoa vastaamaan työelämän vaatimusten kasvua. Tarvetta on selonteon mukaan paitsi julkisin varoin toteutettavan koulutuksen uudistuksille, myös työnantajien itsensä toteuttaman ja kustantaman koulutuksen kehittämiselle.

Yliopistoissa tunnistetaan jatkuvan oppimisen merkitys, ja erilaisten pienten osaamiskokonaisuuksien opetustarjontaa on kehitetty jatkuvasti. Jatkuvan oppimisen tarjonnan kehittyminen ja parempi kohtaaminen kysynnän kanssa vähentää painetta moninkertaiseen tutkintokoulutukseen. Kuten yllä on todettu, ilman lisäresursseja ei koulutusastetta voi merkittävästi enää nostaa ja sama koskee jatkuvan oppimisen tarjontaa. Kansallisesti olisi tärkeää löytää taloudellisesti kestäviä ratkaisuja jatkuvan oppimisen tarpeisiin. Esimerkiksi aikuiskoulutustuki on poistettu, mutta uusia rahoitusratkaisuja ei ole. Täydennyskoulutus pitäisi nähdä osana työ- ja elinkeinopolitiikkaa, jolloin rahoituksen pitäisi tulla myös tältä sektorilta. Unifi on samaa mieltä työnantajien kustantaman koulutuksen kehittämistarpeesta.

Unifi pitää hyvänä, että selonteossa on huomioitu **koulutuspolkujen joustavuus**. Korkeakoulututkintojen ja osaamisen kehittäminen yli ammattikorkeakoulu- ja yliopistorajojen on tärkeä tavoite

Politiikkatavoiteeksi on asetettu: ”Parannamme työvoiman osaamistarpeiden ennakointia huomioimalla koulu-tusmäärissä ja kansainvälisessä rekrytoinnissa nykyistä laaja-alaisemmin suunnitteilla olevat investoinnit ja kasvualat.” Yliopistojen koulutusmäärissä huomioidaan ennakointitietoa ja hakija kysyntää, mutta **autonomiset yliopistot päättävat viime kädessä itse aloituspaikoista perustuen mm. rahoituksen tasoon.**

Talent Boost –ohjelman tavoitteet osaajien kansainvälisen rekrytoinnin tukemisesta ja mm. työperusteisten oleskelulupaprosessien sujuvoittamisesta ja ulkomaisen osaamisen tunnistamisesta ovat tärkeitä kansainvälisten osaajien saatavuuden kannalta. Edistämällä ulkomaalaisten

opiskelijoiden työllistymistä opintojen jälkeen, lisätään Suomen pitovoimaa. Useampi Suomessa tutkinnon tehnyt kansainvälinen opiskelija jäisi maahan, jos saisi siihen mahdollisuuden ja löytäisi koulutusta vastaavan työpaikan.

EU-tasolla selvityksessä mainitaan, että **Eurooppalaista korkeakouluyhteistyötä syvennetään**. Jäsenmaat sitoutuvat Bolognan prosessissa sovittuun toimeenpanoon rajat ylittävän korkeakoulu-yhteistyön hallinnollisten ja lainsäädännöllisten esteiden vähentämiseksi. Unifi näkee tavoitteen tärkeänä. Erityisesti yhteistyötä syvennetään eurooppalaisten yliopistoallianssien kanssa, joihin liki kaikki Suomen yliopistot kuuluvat. Bolognan prosessin kansallista implementointia käsitellään myös Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio 2040 -työssä.

Suomen yliopistojen rehtorineuvosto Unifi ry, Finlands universitetsrektorers råd Unifi rf

Ilkka Niemelä
puheenjohtaja

Heikki Holopainen
Toiminnanjohtaja